

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р **Олена Чмир**,

Киевски национален университет „Тарас Шевченко“,

за дисертационния труд на **Лилия Златанова Желева** на тема:

**„Обучение по близкородствен език (украински) на българи –
лингвистични и методически аспекти“**

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“

по направление 2.1. Филология. Славянски езици (украински език)

Съществените обществено-политически промени, настъпили в България и в Украйна в края на ХХ – началото на ХХІ в., се отразиха и в сферата на образованието. Едно от следствията о процесите, свързани с прехода от тоталитарно към открито демократично общество, стана разширяването на интереса към изучаването и преподаването на български език в Украйна (преди всичко в районите с компактно етническо българско население, което нямаше такава възможност по времето на СССР) и на украински, който след обявяването на независимостта на Украйна придоби статус на държавен език – в България, където преди това той се изучаваше крайно ограничено. Днес, когато вече повече от 20 години съществува украинистика като направление в университетското образование в Софийския университет, натрупаният опит, може би вече дори може да се каже традиция, има нужда от теоретично осмисляне и обобщение. Именно с такава сложна, но интересна и важна задача се е захванала дипломираната украинистка, възпитаница на украинския профил в специалността „Славянска филология“ на Софийския университет Лилия Златанова Желева. Дисертационният труд „Обучение по близкородствен език (украински) на българи – лингвистични и методически аспекти“ е

сериозно специално изследване, посветено на изследването на важни исторически, теоретически и практически въпроси.

Точно формулираните в Увода цел и задачи обуславят и логичната структура на дисертационния труд. Ще отбележа, че определянето на основните термини, представено във встъпителната част, съществено допринася за точността на изложението и безспорно са една положителна характеристика на работата.

Солидна основа за по-нататъшното изследване създава първият раздел „История на преподаването на славянски езици в България”. Детайлното представяне на историята на преподаването на родствените славянски езици в България, на учебната литература и речниците, както и на българския език като чужд, представляват значителен интерес за историята на славистиката. Съвсем оправдано в първия раздел най-голямо внимание се отделя на преподаването на украински език като чужд. Л. Желева детайлно анализира етапите в развитието на методиката на преподаването на украинския език като чужд, аргументирано допълва периодизацията на това относително ново в украинознанието направление. Специално искам да подчертая изключително интересния фрагмент, посветен на малкоизвестния учебник по украински език за българи, живеещи в Украйна, издаден през периода на т. нар. „коренизация“ от М. Грунски и Делчо Дринов. Авторката не само изнамира рядкото издание, но и демонстрира широки познания по история, умение да анализира и обобщава факти, като установява датата на публикуването на книгата, която не е обозначена върху нея. Изводът, че книгата е отпечатана през 1930 г., според мене е напълно убедителен.

В изложението на материала във втория раздел „Лингвистични аспекти на обучението по украински език за българи“ авторката се съсредоточава върху представянето както на явления, които благоприятстват усвояването от българи на близкородствения украински

език, така и на отрицателната интерференция на различни езикови нива. Отбелязаните трудности и начини за преодоляването им в процеса на обучението са важни за подобряването на методиката на преподаването на украински език за българи. Материалът, представен в този раздел, може да се използва за създаване на сравнителна граматика на българския и украинския език.

Методическите аспекти, свързани с изучаването на украински език от българи, се разглеждат в третия раздел на дисертацията. Опирайки се върху съществуващите учебни миинимуми и проекта за държавен стандарт на украинския език като чужд, Л. Желева разглежда основните методи, които се използват в преподаването на украински език на българи. Основното внимание е съсредоточено върху комуникативния метод като най-актуален в наше време, макар че не са подминати и други традиционни методи – граматико-преводният, прекият, аудиовизуалният.

Специален подраздел е посветен на алтернативните методи на обучение, сред които вече дълго време значителен интерес предизвиква предложението от българския учен Г. Лозанов сугестопедичен метод. Този метод отчасти използва в преподаването на украински език лекторката Олга Сорока, която е преминала курс по методика на сугестопедията, а сега подготвя учебник по украински език за българи с използването на тази методика. Л. Желева е студентка на О. Сорока. Искам да подчертая, че при четенето на дисертационното изследване през цялото време се чувства колко важна в него е интроспекцията – при анализа на теоретичните положения авторката се опира на собствения си опит при изучаването (много успешен) и на преподаването на украински език. Във връзка с това искам да изразя благодарност на колегите-украинисти от Софийския университет, които са създали прекрасна школа по украинистика. Безспорните постижения на тази школа са намерили отражение в подраздела за електронно и дистанционно обучение по украински. Важно

методическо значение имат анализирания начини на контрол на резултатите от обучението и поправката на грешките. Авторски принос представлява разработването на препоръки за повишаването на мотивацията за изучаване на украински език от студентите въз основа на проведено анкетиране (резултатите от анкетирането са представени в Приложенията). Извършеният в третия раздел анализ убедително показва, че разнообразието от методи и похвати, използвани в преподаването на украински език на студентите от Софийския университет, напълно отговаря на световната практика в преподаването на чужди езици и на международните стандарти.

Ценен принос в разработването на методика на преподаването на украински език като чужд е четвъртият раздел „Методически разработки и предложения“. Авторката е разработила учебни материали с отчитане на родния език на обучаващите се за различни нива на владение на езика: А1–А2, В1–В2 и С1–С2. Авторските разработки са апробирани при преподаването на украински език във всички курсове на профила „Украинистика“ и в трети и четвърти курс на профила „Полонистика“, което позволява на дисертантката да направи извод, че водещ трябва да остане комуникативният метод.

Изводите, с които завършва дисертационния труд, са напълно логични и убедителни.

Приложенията съдържат вече споменатите резултати от проведеното анкетиране „Изучаване на украински език“, представени в графики и диаграми, и украинско-български речник по лингводидактика, който ще бъде полезен на преподавателите, студентите и преводачите, които работят с тектове от тази област.

Дисертацията на Лилия Желева е преминала през апробация не само в университетските аудитории. Резултатите от изследването са докладвани

на многобройни научни конференции, основните положения на дисертацията са изложени в 12 публикации.

Авторефератът подобаващо отразява съдържанието на дисертацията.

Смятам, че дисертацията на лилия Желева „Обучение по близкородствен език (украински) на българи – лингвистични и методически аспекти“ представлява актуално, самостоятелно и задълбочено изследване, което заслужава присъждането на образователната и научна степен „доктор“.

Доцент от катедрата по славянска филология
към Института по филологии на Киевския
национален университет „Тарас Шевченко“, кфн

О. Р. Чмир

Превод от украински: Албена Стаменова